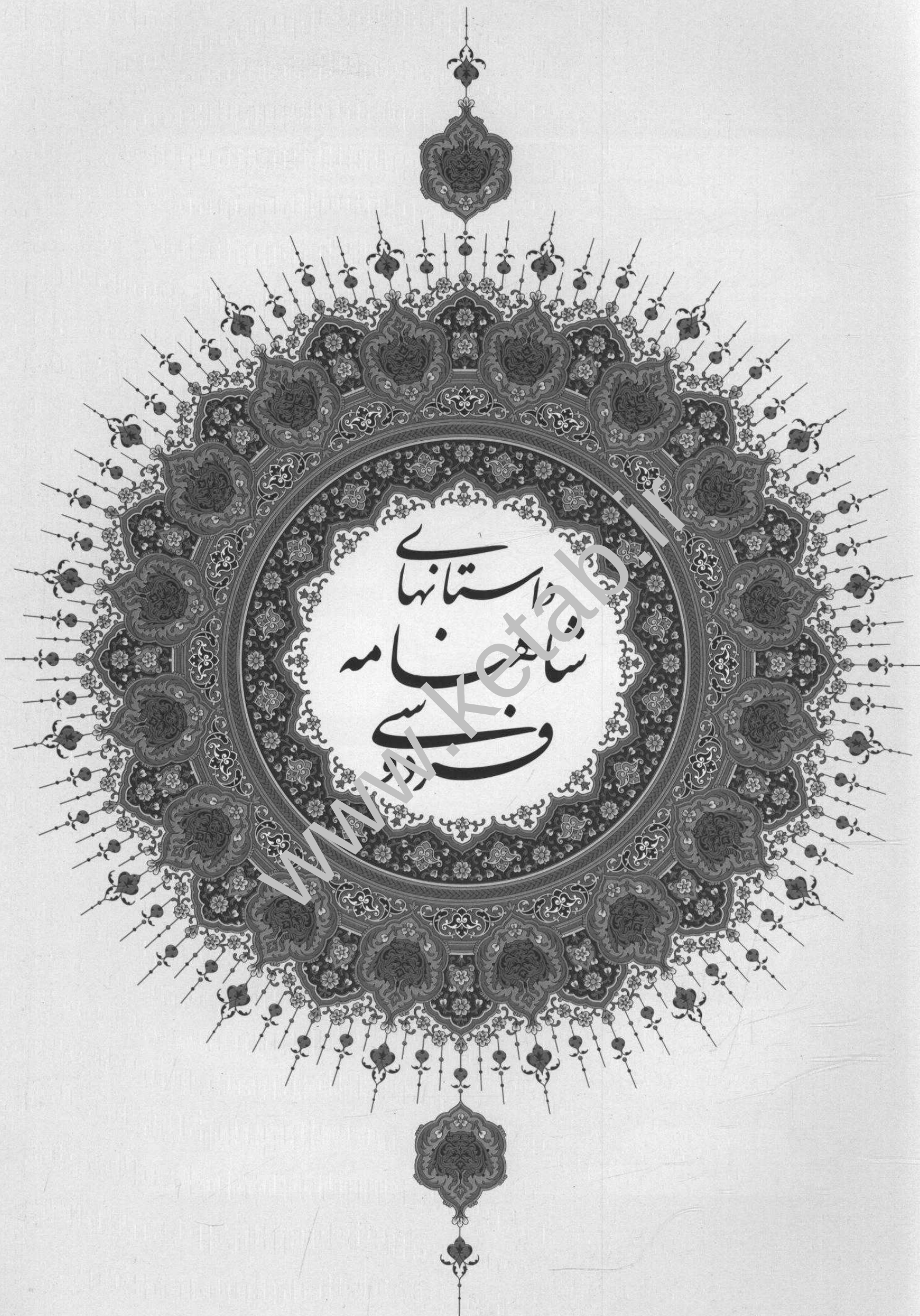

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : شاهنامه فردوسی / تحت نظر یوگنی ادواردویچ برتلس.
مشخصات نشر : تهران : راه بیکران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۴۵۶ص. مصور (رنگی)؛ ۲۴×۳۴ س.م.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۱۵-۰۲-۳
موضوع : شعر فارسی -- قرن ۴ق.
شناسه افزوده : برتلس، یوگنی ادواردویچ، ۱۸۹۰-۱۹۵۷م.
شناسه افزوده : Bertels, Evgenii Eduardovich
رده بندی کنگره : ع ۱۳۹۰ PIR۴۴۹۰
رده بندی دیویی : ۸۶۱/۲۱
شماره کتابشناسی ملی : ۲۷۰۷۱۵۳

۲۰۲۱۰۱۲

شاهنامه فردوسی

حکیم ابوالقاسم فردوسی
بر اساس نسخه چاپ مسکو
ناشر: راه بیکران

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸ شارگان ۵۰۰ نسخه
خطی را اله ای: مهدی فیروزخانی
تألیف: استاد محمد رضا هنرور
ترسیم را اله ای: تالیف: فرید هنرور
مینیاتور: بهرام محمدی
چاپ: خانه فرهنگ و هنر لولایی خان: محمد
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۱۵-۰۲-۳

انتشارات راه بیکران

آدرس: میدان فردوسی خیابان استاد نجات الی

نرسیده به خیابان سمیه پلاک ۷۲ واحد ۳

تلفن: ۰۹۱۲۰۷۸۳۴۹۷ - ۰۹۱۲۰۷۸۳۴۹۸

فہرست مطالب

آغاز کتاب

۱۳

منوچہر

۶۱

کفتار اندر آفرینش آفتاب

۱۳

پادشاہی نوذر

۱۰۵

در آفرینش ماہ

۱۳

پادشاہی زو طہماسپ

۱۱۹

کیومرث

۱۳

پادشاہی کرشاسپ

۱۲۰

ہوشنگ

۱۵

کیقباد

۱۲۶

طہمورث

۱۷

پادشاہی کی کاووس

۱۳۱

جمشید

۱۸

رزم کاووس باشاہ ہامادران

۱۵۶

ضحاک

۲۳

سہراب

۱۷۳

فریدون

۳۶

داستان سیاوش

۱۹۹

داستان مزدک باقباد

۴۱۷

کیمخرو

۲۸۲

داستان نوش زاد باکسری

۴۲۱

کفتار اندر داستان فرود سیاوش

۲۸۴

داستان در نهادن شطرنج

۴۲۷

داستان کاموس کشانی

۲۹۳

کفتار اندر داستان خسرو و شیرین

۴۳۳

داستان بیژن و منیره

۲۹۵

پادشاهی اردشیر شروی

۴۵۰

پادشاهی لهراسب

۳۲۳

پادشاهی فرامین

۴۵۱

پادشاهی گشتاسب

۳۴۴

پادشاهی پوران دخت

۴۵۳

داستان هفتخوان اسفندیار

۳۴۵

پادشاهی آرم دخت

۴۵۳

داستان رستم و اسفندیار

۳۶۶

پادشاهی فرخ زار

۴۵۴

داستان رستم و شغاب

۴۰۸

مقدمه

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه بر نگذرد

نگاهی به زندگی حکیم ابوالقاسم فردوسی

کاخ رفیع و ارجمند ادب پارسی، بر ستون‌های سترگ که از در باز مایه افتخار ایران و ایرانی بوده هستند، بنا شده است. شعر پارسی با تلاش والا همتیایی که شکوه این زبان را از فرش به عرش رسانده اند، از چنان عظمتی برخوردار است که جهان با همه گستردگی ادبیات و شعر خود، در برابر ارجمندی بلا منازع شعر پارسی سر تعظیم فرود می آورد، آنگونه که در گزینش ده شاعر بزرگ جهان، پنج شاعر از ایران (فردوسی، خیام، سعدی، حافظ و مولوی) و پنج شاعر دیگر از کل جهان انتخاب شده اند. در بنای این نظم کهن، دیرپا و استوار، نقش حکیم ابوالقاسم فردوسی با اثر یگانه اش شاهنامه، وصف ناشدنی است.

حکیم ابوالقاسم فردوسی شاعر حماسه سرای بزرگ ایران در سال ۳۲۹ یا ۳۳۰ هجری قمری
در قریه فاز ییاز طابران طوس به دنیا آمد و به استناد ابیاتی که خودش سروده است، ۸۰ تا ۷۶
سال عمر کرده است.

کنون سالم آمد به هفتاد و شش غنوده همی چشم بیمارش

و در جای دیگر می گوید:

کنون عمر نزدیک هشتاد شد امیدم به کیباره بر باد شد

او از دهگانان طوس و از خاندان های قدیمی و اصیل آنجا بود. در آن روزگار دهگانان
تلاش می کردند در برابر ارزش های جدیدی که دین اسلام مطرح می کرده سنت ها و آداب
اجدادی خود را حفظ کنند و شاید بخش اعظم انگیزه فردوسی برای نظم شاهنامه از همین تمایل
درونی و نژادی سرچشمه می گرفت.

فردوسی زندگی آسوده و مرفه‌ای داشت، اما به مرور زمان سرمایه‌ خویش را صرف تصنیف شاهنامه کرد و در اثر کمبود و همچنین مشکلات کلی زندگی دهکدگان به تدریج تنگدست شد و در اواخر عمر، کار به جایی رسید که تهیدستی او را به دریغ خوردن از ایام کامکاری واداشت و این نکته از جای جای شاهنامه مشهود است.

کسی نمی‌داند که فردوسی چگونه تحصیل کرد، اما کلام فخر او گواهی تقن بر احاطه او بر ادب و زبان عرب و فلسفه و کلام روزگار نیش است. فردوسی به یقین از ادبیات و هنر یونان نیز آگاهی داشته چرا که شباهت‌های شاهنامه با اثر جاودانه غرب، ایلیاد هومر، تردیدناپذیر است، مخصوصاً، جایی که سخن از صحنه آرای و مجالس بنو بلیان می‌آید، نشانه آشنایی و تسلط عجیب فردوسی با ادبیات نایشی یونان است.

آنگونه که از قراین بر می‌آید فردوسی پیوسته در شهر خویش اقامت داشته و عزیزی دوباره سفر نرفته است. بر این نکته که می‌گویند شاهنامه را پس از اتمام به غزنین و نزد سلطان محمود برده است هر چند مدرکی قطعی وجود ندارد اما دلیلی هم برای رد آن در دست نیست. شخص فردوسی در شاهنامه اشاره‌ای به بردن شاهنامه به غزنین نکرده است.

فردوسی برای تنظیم شاهنامه، غیر از روح وطن پرستی و عرق ملی‌مستی به افرادی چند نیز بوده

است. این که می‌گویند شاهنامه رابه دستور سلطان محمود نوشته قوی خلاف واقع است، زیرا هنگامی که فردوسی شروع به سرودن شاهنامه کرد هنوز سلطان محمود به سلطنت نرسیده بود از سوی دیگر خوی و منش فردوسی حمایت خواستن از چون اوینی را بر نمی‌تابد اما در هنگام اتمام شاهنامه و زمانی که تهدیدی عرصه را بر حکیم طوس تنگ می‌کند، احتمال آن است که شاعر آوازه دربار محمود غزنوی را شنیده و برای تأمین آسایش خود تصمیم به اهدای شاهکار خود به پادشاه غزنوی گرفته باشد تا در این راه مانده‌هایش نیز حامی قدرتمندی بیابند. هر چند سلطان محمود را توان درک چنین اثر عظیمی نبود و بارها تارنا بخردانه خویش، روح پر غرور و با صلابت حماسه سرای بزرگ جهان را آزرده، احتمالاً گرایش فردوسی به مذسب شدن در این بی‌توجهی بی‌تأثیر نبوده است.

فردوسی نظم شاهنامه را در سال ۵۷۰ هجری قمری به سن سی و پنج سالگی آغاز کرد و پس از سی و پنج سال یعنی در هفتاد و یا هفتاد و یک سالگی به پایان رساند. مأخذ اصلی فردوسی در سرودن شاهنامه، شاهنامه مشور ابو منصور است که در اواسط قرن چهارم به فرمان ابو منصور محمد بن عبدالرزاق طوسی تدوین شد و علاوه بر روایات کتبی و شفاهی به دست فردوسی افتاد و او مجموعه آن را در شاهکار جاویدان خود به نظم کشید.

وزن شاهنامه بحر تقارب یعنی وزن حماسه‌های ایرانی است. فردوسی معانی دقیق و

مطالب عالی فلسفی، اجتماعی و اخلاقی بسیاری را در داستان‌های شاهنامه آورده است. ابیات شاهنامه شصت هزار بیت بوده است که در نسخ مختلف به دلیل کسر و اضافه شدن ابیات، تعداد آنها با یکدیگر فرق دارد.

شاهنامه تاریخ و داستان‌های ایران باستان از آغاز تمدن نژاد ایرانی تا انقراض حکومت ایران به دست اعراب و شامل سه دوره اساطیری (از عهد کیومرث تا ظهور فریدون)، دوره پهلوی (از قیام کاوه تا قتل رستم) و دوره تاریخ (از اواخر کیانیان تا انقراض ساسانیان) است؛ که البته همین دوره تاریخی نیز با افسانه‌ها و داستان‌های حماسی در آمیخته است.

فردوسی در نقل روایات از مأخذ، بانهایت امانت‌نامه برده است. او در وصف مناظر طبیعی، میدان‌های جنگی و خصایص پهلوانان نهایت استادیه را به‌کار برده و در داستان‌های عشقی - عر چند عناصر حماسی غالب هستند - جذابیت و لطف بی نظیری را به‌رشته نظم کشیده است. فردوسی در مقدمه شاهنامه و ابتدا و انتهای سرگذشت‌ها به‌پند و اندرز می‌پردازد. او در اثر بی نظیر خود لطف معانی، سادگی کلام، روشنی فکر و سخن و بلاغت را به‌چنان اوج رفیعی رسانده که دستیابی به آن تاکنون کسی را میسر نبوده است.

تاریخ درگذشت فردوسی را احمد مستوفی در سال ۴۱۶ و دولت‌شاه در سال ۴۱۱ قمری دانسته‌اند که

باتوجه به سالهای عمر او و تاریخ تولدش سال ۴۱۱ درست تر به نظر می آید.
آرامگاه او، امروزه در شهر طوس و در نزدیکی شهر مقدس مشهد، در باغی است، که می گویند
این باغ متعلق به خود شاعر بوده است.

www.ketab.ir